

In vogelvlucht

Vogels, walvissen en elanden

Hier wordt het 's zomers niet donker en 's winters niet licht!

Noorderlichthoofdstad

Het wemelt hier van de zeearenden

Voor een miljard kronen vis per jaar

Eindeloos golven de bossen over de heuvels, met hier en daar een meertje of een rivier

Duizenden jaren oude rotstekeningen vertellen een intrigerende boodschap

Beren, lynxen, veelvratens en wolven

Op bezoek bij de Samen

Oostelijker dan Istanbul

Tweemaal zo groot als Nederland, 180.000 inwoners

Ook hier wemelt het van de zeearenden

Noordelijker dan noord

Noordkaap

Varde

Kirkenes

Alta

Tromsø

Kiruna

Svalvår

Bodø

Ivalo

Scandinavië noord — in het uiterste noorden van Europa rond de noordelijke poolcirkel, een waar paradijs voor de buitenmens. Op zee, in de fjorden en in de bossen. De fjällen strekken zich uit van Dalarna in het zuiden tot in Fins Lapland en vormen de ruggengraat.

Hej!

Er wordt verteld dat de Kerstman hier woont

Hier kwam Linnaeus aan

Carl Linnaeus trok in 1732 maandenlang rond in Lapland

Al 370 jaar wintermarkt

Zoveel orchideeën verwacht je hier niet

Skål!

Van noord naar zuid door de fjällen wandelen, of omgekeerd...

Gat in de berg

De enige 'metropool' in het Noorden

Mo i Rana

Rovaniemi

Tornio

Luleå

Umeå

Östersund

Brønnøysund

Trondheim

Van hot naar her

Fjorden en bossen — Scandinavië noord bestaat in het westen en noorden uit de Noorse fjorden, in het midden uit de fjällen en in het zuiden en oosten vooral uit bossen.

Pittoreske dorpen

Er zijn weinig steden in Noord-Scandinavië die je vanwege hun stedschoon zult willen bezoeken. Trondheim heeft een indrukwekkende kathedraal, Tromsø een kathedraalachtige parochiekerk, Rovaniemi een interessant, door Alvar Aalto ontworpen stadscentrum, en Kiruna trekt de aandacht door de verhuizing van de hele stad, inclusief het fraaie stadhuis en de mooie kerk. De meeste andere steden, stadjes en dorpen moeten het hebben van hun fraaie omgeving of pittoreske ligging, zoals het al zo vaak gefotografeerde Reine op de Lofoten.

Zonder auto

Elk jaar fietsen er mensen vanuit Nederland naar de Noordkaap heen en weer. Ook kun je met de Hurtigruten langs de kust van Noorwegen varen, bijvoorbeeld vanaf Bergen (dat goed te bereiken is met het vliegtuig) helemaal naar Kirkenes en eventueel ook weer terug, met onderweg excursies.

Allemansrecht

In alle drie de landen geldt het allemansrecht, dat onlosmakelijk met Scandinavië is verbonden. Zo mag je je vrij bewegen door het land en overal waar je maar wilt overnachten (maximaal een nacht per plek). De regels variëren iets per land.

Op een trektocht door de fjällen wanneer ik op zoek ben naar vogels en orchideeën, word ik meestal begeleid door enorme zwermen muggen. Ik kleed me erop: een lange broek, een shirt met lange mouwen, een hoedje met afhangend muggengaas en rijkelijk besprenkeld met antimuggenmiddel. Zo kan ik ertegen en geniet volop van de enorm rijke natuur, ook boven de boomgrens.

Festivals

Het hele jaar door zijn er verspreid over Noord-Scandinavië tal van festivals en evenementen, veel ervan hebben te maken met de Samische cultuur. Daarvoor kun je vooral terecht in Noord-Noorwegen (bijvoorbeeld Kautokeino en Karasjok) en Noord-Finland (Inari en Ivalo), maar ook de Samen in Zweden laten van zich horen. Traditioneel worden veel van die Samische festivals in de wintermaanden georganiseerd in de vorm van wintermarkten, bijvoorbeeld in Jokkmokk (420e jaar!) en Arjeplog (370e jaar) in Zweden. Befaamd zijn ook de wintermarkten in Kautokeino en Røros (zie blz. 24).

Noordkaap

Het ultieme reisdoel voor veel Scandinavië-gangers. Heel veel is er niet te beleven en dat wat er is, is erg toeristisch en duur. Veel van de andere noordelijke (schier)eilanden zijn interessanter, zoals Varanger of Porsanger, en een stuk rustiger.

In het noorden gaat 's zomers de zon nooit onder, maar dat wil niet zeggen dat het er altijd warm is.

Alles of toch wat minder?

Er is heel veel te zien in het noorden van Scandinavië en de verleiding is groot alles te willen zien, overal heen te gaan en niks te willen missen. Maar vergis je niet in de afstanden. Voordat je het weet zit je alleen maar in de auto. Van Trondheim naar de Noordkaap is al ruim 1600 km via de E6 en dan zul je eerst in Trondheim moeten zien te komen: vanaf Utrecht is dat 1800 km. En dan wil je ook nog terug... Naar de Lofoten in Noorwegen, naar Kuusamo in Finland of naar Abisko in Zweden is het via de snelste routes telkens zo'n 2750 km. Hiermee willen we maar zeggen, neem ruim de tijd en bedenk van tevoren een plan A voor wat je wilt doen en een plan B voor als alles toch wat meer tijd kost. En het volgende jaar gewoon weer gaan om plan C uit te voeren.

Trøndelag, Noorwegen

De geschiedenis voor het oprapen — Trøndelag is een van de langst bewoonde streken van Noorwegen. In de middeleeuwen was dit zelfs het hart van het land en zetelde hier de macht.

blz. 17

Trondheim ★

De hoofdstad van de provincie Trøndelag is een aantrekkelijke stad, niet alleen door de indrukwekkende Nidarosdom, maar ook vanwege de prettige sfeer die er heerst. Vanaf de Kristiansten festning heb je een mooi uitzicht op het compacte centrum.

blz. 18

Nidarosdom

De domkerk van Trondheim is gebouwd boven het vermeende graf van de heilige Olav, die sneuvelde in de Slag bij Stiklestad. Het is een indrukwekkend bouwwerk dat is geïnspireerd op de kathedraal van Lincoln in Engeland.

Trondheim is hét pelgrimsoord van Noorwegen.

Erin duiken

blz. 27

Stiklestad

Stiklestad Nasjonale Kultursenter huisvest *Stiklestad 1030*, een suggestieve tentoonstelling over de slag in dat jaar.

blz. 20

Ringve

Rondom het Ringve Musiekmuseum vind je de prachtig in Engelse landschapsstijl aangelegde botanische tuin.

blz. 17

Bryggene

In pakhuizen langs de Nidelva zijn cafés en pubs te vinden, nieuw vertier in een oude verpakking.

blz. 35

Røros

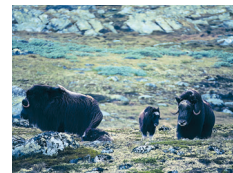
De Rørosmartnan wordt sinds 1854 in de voorlaatste week van februari gehouden en na een inzinking in de jaren 60 is de wintermarkt nu levendiger dan ooit. Dit is voor een groot deel te danken aan de *forbønder* die met paard en slee van heinde en ver komen. Op de markt verkopen meer dan 250 handelaren hun spullen aan de ruim 70.000 bezoekers die de soms bijtende februarikou graag trotseren om erbij te kunnen zijn.

blz. 36, 39

Sølendet

Tussen Røros en de Zweedse grens, niet ver van Brekken langs de RV31, ligt het natuurgebied Sølendet. Het is nat hooiland, dat bekendstaat om zijn vele orchideeën. Het is een van de weinige plekken waar de zwarte vanilleorchis bloeit.

blz. 32

Oppdal

Oppdal Safari is een ervaren bedrijf dat fantastische safari's organiseert naar de muskusossen, elanden en de andere wilde bewoners van het nationaal park Dovrefjell-Sunndalsfjella.

De oude stadsbrug Gamle Bybroa waakt nog over de stad Trondheim.

Trondheim is een levendige stad, vooral 's zomers. Overal is wat te doen, er zijn veel terrassen waar je iets kunt eten of drinken. Flaneren kun je langs de rivier.

beleven

De historische provincie Trøndelag

T

Trøndelag is de noordelijkste provincie van Zuid-Noorwegen of de zuidelijkste provincie van Noord-Noorwegen. Als zodanig bestaat Trøndelag echter pas sinds 2018, want toen werden de oude provincies Sør-Trøndelag en Nord-Trøndelag samengevoegd. Het is een heel gevarieerde provincie met fjorden, bergen, bossen en grote meren.

Historische wortels

De provinciehoofdstad Trondheim werd in 997 gesticht door Olav Trygvason en is sindsdien altijd belangrijk gebleven. Tot 1217 was het zelfs de hoofdstad van heel Noorwegen. Olav II Haraldson sneuvelde tijdens de Slag bij Stiklestad in 1030 en werd begraven op de plek van de Nidarosdom. Na zijn heiligerklaring werd de stad een pelgrimsoord en dat duurt tot op de dag van vandaag.

Werelderfgoed

Trøndelag heeft echter meer te bieden dan alleen Trondheim. Hier wonen ook rendierhoudende Samen, je vindt er de oude mijnstad Røros (UNESCO Werelderfgoed) en de hoge bergen van

TER ORIËNTATIE

1

Internet: facebook.com/visittrondheim; visitnorway.com/places-to-go/trondelag.

Vervoer: de luchthaven van Trondheim heet Værnes en ligt ongeveer 32 km ten oosten van de stad; elke 10 minuten rijdt de Værnes-ekspressen naar Solsiden net buiten het centrum van de stad (reisduur 25 min., enkele reis/retour NOK250/430). Een tweede aanbieder is Flybussen.

De bussen leggen na Solsiden nog een route af door de stad langs de grote hotels en andere belangrijke plekken: Clarion Hotel, Radisson BLU Royal Garden, Torget, Scandic Lerkendal, Moholt, Nardo en Nidarvoll, vaernesekspresen.no, flybussen.no. Trondheim en Rørvik worden dagelijks aangedaan door de Hurtigruten/Havila Kystruten, hurtigruten.no/havilavoyages.com.

Dovrefjell met een rijke fauna (onder andere muskusossen). Door de ligging aan de Trondheimsfjord met kilometerslange zandstranden en gladgeslepen rotsen is het ook een aantrekkelijk gebied voor een wat lomere vakantie.

Trondheim

★ B 14/15

Het centrum van Trondheim is heel overzichtelijk en kan gemakkelijk op een wandeling worden verkend.

Het oude centrum

Je begint je wandeling dan bij het **Sentralstasjon** ①. Je passeert als eerste de **Vestre Kanalhavn** ②, waar nu vooral plezierschepen voor de oude pakhuizen liggen. Vervolgens loop je in oostelijke richting langs de haven en sla je rechts af de Havnegate in.

Maritieme geschiedenis

In een voormalig tuchthuis vind je in de Kjøpmansgate het **Trondhjems Sjøfartsmuseum** ③, dat een grote collectie scheepsmodellen heeft en een goed inzicht geeft in de maritieme geschiedenis van de stad.

Kjøpmansgate 75, trondheimsjofart.no, di.-vr. 10-15, za. 12-16 uur, NOK105

Pakhuizen langs de rivier

Even verderop kom je langs de moderne in glas en beton opgetrokken **Olavshallen** ④, de concertzaal van Trondheim. Je steekt nu de Bakke Bru over de Nidelva over om te genieten van de aanblik van de oude pakhuizen aan beide zijden van de rivier. Ze worden **Bryggene** ⑤ genoemd. Ze zijn erg fotogeniek en afhankelijk van de zonnestand vanaf hier of vanaf de Gamle Bybrua het best in beeld te krijgen. De meeste pakhuizen zijn in gebruik als restaurant, architectenkantoor of appartementengebouw.

Smalle straatjes, oude huizen

Je bevindt je inmiddels in de wijk **Mølberg** ⑥, met smalle straatjes met

houten huizen, leuke winkeltjes en veel horeca. Hier en daar heb je een aardig doorkijkje op de rivier en de pakhuizen. Uiteindelijk kom je uit op de Brubakken die naar de Kristiansten festning leidt. In deze zeer steile straat naar de vesting is een grappige lift voor fietsers gebouwd, *Trampen* genoemd.

Ongenaakbare vesting

De **Kristiansten festning** ⑦ werd na de grote stadsbrand van 1681 gebouwd en deed onder meer dienst tijdens de Zweedse invasie van 1718. De vesting hield stand en de Zweden dropten, na de dood van Karl XII in Halden, verslagen af. Tijdens de terugtocht kwam vrijwel de gehele Zweedse legermacht bij Tydal om in sneeuwstormen.

Tussen vesting en domkerk

De fraaiste brug die de rivier overspant, is de **Gamle Bybrua** ⑧. Deze werd voor het eerst gebouwd in 1681 als toegangspoort tot de vesting Kristiansten die tegelijkertijd gebouwd werd. De huidige brug stamt uit 1861. Ook vanaf hier is het uitzicht op de Bryggene fantastisch. Rechtsaf en dan linksaf Erling Skakkes gate in en je komt bij het **NTNU Viten-skapsmuseum**, waar je onder meer de

FACTCHECK

F

Inwoners: ca. 212.660, waarvan er ruim 30.000 studenten zijn die aan een van de hogescholen (BI) of de universiteit (NTNU) studeren.

Betekenis: Trondheim ligt centraal in Midden-Noorwegen. De Zuid-Samische naam van de stad is Tráante.

Eerste indruk: als je aan komt rijden modern en druk.

Tweede indruk: als je rondloopt een gezellige stad met nog verrassend veel houten huizen.

Handel en visserij – wingewest

Noord-Scandinavië is eeuwenlang beschouwd als een wingewest — handelslieden uit het zuiden kregen een monopolie om handel te drijven met de bewoners in het noorden.

Die handel was vaak eenzijdig en in het nadeel van de noorderlingen. Omdat er geen concurrentie was kregen ze te lage prijzen betaald.

Al vanaf de 8e eeuw werden er expedities ondernomen naar Lapland, dat toen bewoond werd door verschillende bevolkingsgroepen. De Samen waren daarvan de grootste. De Kvenen (een West-Finse bevolkingsgroep) trokken naar het gebied om te jagen, maar ook om een soort belasting te innen, dat wil zeggen dat ze handelswaren afdwongen

in ruil voor bescherming. Ze waren onder meer actief in de streek rond het huidige Tornio, waarvan de naam is afgeleid van het woord voor speer in het dialect van Häme/Tavastland in Zuid-Finland. Aanvankelijk werd daar de rivier mee aangeduid, Tornionjoki, later ook de stad die aan de monding ontstond. De 'ä' in de Zweedse naam Torneå betekent overigens 'monding'.

Later volgden de zogenoemde Birkarlar, die van de Zweedse overheid in Finland het monopolie hadden gekregen

op de handel in Lapland en de opdracht hadden om belasting te innen bij de Samen, die in natura – huiden, rendierhoorn en dergelijke – werd afgedragen. De Birkarlar kwamen uit de regio Pirkalla in West-Finland. Dit monopolie zorgde niet voor een gelijke handelsrelatie tussen de Samen en de Birkarlar.

Handel langs Noorse kust

Zoals we in het vorige hoofdstuk hebben gelezen werd er in de Vikingtijd al levendig handelgedreven langs de Noorse kust. De zeelieden bereikten op die manier zelfs al de Witte Zee om er handel te drijven op de markt die daar bij het huidige Archangelsk werd georganiseerd. Vermoedelijk ging het hier hoofdzakelijk om ruilhandel: graan, ijzerwaren, gereedschappen en dergelijke in ruil voor huiden, walrusivoer en andere natuurproducten.

In de *Anglo-Saxon Chronicle* uit de tijd van Alfred de Grote van Wessex (regeerperiode 871-899) is een verslag van ene Ottar te lezen. Ottar was een handelaar uit Hålogaland, waarmee het gebied ten noorden van Trøndelag tot in Troms werd aangeduid. Hij voer met zijn schip rond de Noordkaap en verder naar de Witte Zee tot aan de monding van de rivier de Noordelijke Dvina. Hij vertelt over zijn ontmoetingen met de Samen en over het massale voorkomen van walrusen, die bejaagd werden vanwege hun huid en ivoren slagtoenden. Van de huid werd de tuigage voor schepen gemaakt. De walrusen noemt hij overigens kleine walvissen en hij pocht dat de walvissen bij hem in Noorwegen veel groter waren. Als hij er vijf of zes had gevangen, was hij rijk! Verder meldt hij dat de Samen tamme rendieren hadden die ze gebruikten om meer wilde rendieren te lokken. Zelf had hij er ongeveer zeshonderd, die te koop waren. Hij had ook stokvis in de aanbieding (zie hiernaast). Zijn verslag

geeft een goed inzicht in het leven in Noord-Scandinavië in de ijzertijd.

Levensader

De Noorse kustvaart is nog steeds een levensader, zeker in de noordelijke delen van het land. De schepen van de Hurtigruten/Kystruten varen dagelijks langs de kust met niet alleen cruise-passagiers, maar ook met post en vracht bestemd voor de afgelegen dorpen langs de kust. Die havens zijn ook over land bereikbaar tegenwoordig, maar schepen kunnen nu eenmaal meer tegelijk vervoeren dan een vrachtauto. En dat heeft zo zijn voordelen. De Hurtigruten/Kystruten-schepen zijn dus meer dan cruiseschepen.

Visserij

De visserij is altijd van groot belang geweest langs de Noorse kust, en is dat nog steeds. In de middeleeuwen was er al een levendige handel tussen Noord-Noorwegen en landen als Portugal, Spanje en Italië. In die katholieke landen was er een grote vraag naar gedroogde vis in de vastenperiode. Stokvis en klipvis waren en zijn daarom belangrijke exportproducten. Stokvis wordt in het algemeen gemaakt van kabeljauw die na het kaken in de wind wordt gedroogd aan stellages. Op de Lofoten wordt daarvoor vaak de skrei gebruikt, die in de late winter wordt gevangen wanneer de vissen naar de archipel trekken om te paaien.

Noorse vissers zijn vooral actief in de kustwateren en hun vangst wordt via lokale visafslagen op de markt gebracht, al zijn er natuurlijk veel internationale contacten. Een belangrijke tak is de kweek van vissen, met name zalmen, die grotendeels worden geëxporteerd. Ook kabeljauw wordt er gekweekt. De branche heeft de laatste jaren last van plagen als giftige algen die de gekweekte vissen aantasten en onverkooptbaar maken. ■

Het Norsk Havbruksenter in Tofte doet onderzoek naar het kweken van vis